

Oponentský posudek disertační práce

Ondřej Svatoň

ZMĚNY VE VNÍMÁNÍ PRÁCE

Filozofická fakulta Univerzity Karlovy v Praze

Disertační práce Ondřeje Svatoně je zaměřena na reflexi (placené) práce a na změny, kterými tato její reflexe prošla. Jde o standardní text disertace založený na celkem relevantní, přesto však ne plně reprezentativní literatuře k proponovanému tématu. Chybí někteří klíčoví autoři či díla. Namátkou jen nejznámější počínaje Davidem Ricardem a Adamem Smithem, ale i současnější, jako jsou v otázce, co vlastně dává práce osobnosti člověka (historicky) Maria Jahoda, později Anthony Giddens, snažící se ověřit platnost tvrzení Jahody v dnešním světě (Duncan Gallie). Chybí i další autoři – zejména Ralf Dahrendorf (o autorech jako on nelze čerpat z druhé ruky jako je tomu na straně 68). Ve vztahu k otázce „zbytečné, práce“ na str. 30 chybí návaznost na Johna Maynarda Keynesa, který v 30. letech minulého století mezi prvními na možnost ustálení ekonomické rovnováhy při neúplné zaměstnanosti upozornil. Popřípadě i návaznost na Dahrendorfa s jeho konstatováním, že vysoká zaměstnanost uprostřed hospodářského růstu nastoluje otázky hospodářského rozvoje, dějin práce a občanství (Dahrendorf Ralf. 1991. *Moderný sociálny konflikt. Esej o politike slobody*. Bratislava: Archa, str. 222.). Chybí jako dílo Beckův „Brave New World“ (Beck, Ulrich. 2000. *The Brave New World of Work*. Cambridge: Polity Press.) s jeho scénáři řešení problému mizející práce.

Vzhledem k tomu, že text nemá silná místa (to plyne z jeho standardní povahy), budu se věnovat dále více jeho slabinám, což neznamená odmítnutí textu.

První polovina disertace je věnována „historickému období“, i když hranice mezi ním a současností není dána explicitě ani datováním, ani tematicky (pokud za to tematické vymezení nepovažujeme „zánik placené práce“).

k práci nemohl zůstat neměnný, protože je to postoj k měnící se věci v měnícím se světě. I při akceptaci neomylnosti papežského úřadu (v tom smyslu, jak ji definoval 1. vatikánský koncil v konstituci *Pastor aeternus* roku 1870) a omezení se na analýzu papežské encykliky, se měly vzít v úvahu i další papežské encykliky, jež odrážejí sociální otázky moderní doby. Počínaje *Rerum Novarum* (1891) přes přinejmenším *Laborem exercens* (1981) a *Sollicitudo rei socialis* (1987) až k citované *Centesimus annus* (1991). Všechny tyto encykliky jsou, mimochodem dostupné v doslovném českém překladu na internetu.

Poněkud bych polemizoval s konstatováním, že „dnes dominující chápání role práce ve společnosti vycházejí převážně z ekonomického vidění světa“. Nepochybně je práce¹ stále chápána jako produktivní činnost (zejména uvažujeme-li etnocentricky), ale existují též rozsáhlé a vlivné diskursy (odvolává-li se autor na „společnost“, nelze se omezit jen na diskursy „akademické“), v nichž se klade důraz i na její jiné funkce. Příkladem může být Evropská komise, která považuje práci za nejdůležitější inkluzivní mechanismus. Jakýsi návrat k Durkheimovi, jak si všimli někteří autoři (například Levitas Ruth. 1998. *The Inclusive Society? Social Exclusion and New Labour*. Houndmills: MacMillan.).² Ostatně i zmiňovaná encyklika *Centesimus annus* nepovažuje práci jen za způsob produkce hmotného a duchovního!) bohatství, ale i za zdroj a sféru lidské solidarity a spolupráce (jak se tyto promění, zmizí-li práce, považovaná za jejich zdroj?).

Problém disertace také je, že závěr anotace slibuje reflexi vztahu mezi prací a mocí. Věnují se mu však jen krátké pasáže textu disertace – explicitě je diskutován jen na straně 77 a několika následujících stránkách o společnosti bez práce. Tento vztah není v disertaci soustředěně rozebrán a odvolávky na něj jsou v textu nesystematicky rozptýleny. Explicitě vyhod-

¹ Pro jistotu upozorňuji, že píši-li o práci bez dalšího bližšího určení, mám na mysli place-nou práci – toto jasné vymezení v práci také chybí.

² I když se přikláním spíše ke stanovisku, že práce dnes již není jasným řešením společenských problémů, ale jejich součástí (Dahrendorf Ralf. 1991. *Moderný sociální konflikt. Esej o politice slobody*. Bratislava: Archa, str. 224.).

sem (Brooks David. 2000. *Bobos in Paradise*. New York: Simon and Schuster.), aniž je nezasvěcenému čtenáři vysvětleno, oč běží (co je to za konstrukt). Toto vysvětlení by samozřejmě nepatřilo do hlavního textu, ale mělo se objevit ve vysvětlující poznámce pod čarou.³

Zde jsem také poprvé zalitoval, že práce nemá rejstřík, neboť jsem musel zpětně listovat, zda jsem tuto informaci při četbě nepřehlédl. Možná není u disertační práce na FF UK rejstřík vyžadován, ale zvláště u práce, která pracuje s velkým počtem konstruktů, prostě chybí.

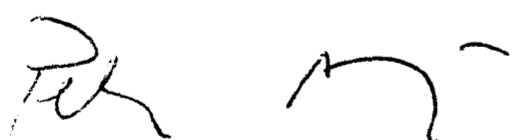
U obrázků, vřazených do textu, se vždy uvádí jejich pramen (tak jako to bylo učiněno v případě tabulek), což autor disertace nečiní. Údaj je nutný i tam, kde je autorem obrázku či tabulky sám autor textu. Ostatně mi naprosto není jasný smysl obrázků na stránkách 112 a 113, bez jejichž triviální ilustrativnosti by se text bezpochyby obešel. Stejně tak je mi záhadou smysl příloh (jejich rukou psaná označení navíc budí podezření, že byly vlepeny neuváženě na poslední chvíli.

Snad jen ještě drobná poznámka. Maier (v seznamu literatury na str. 136) je ve skutečnosti Meier, i když v textu autor střídá kupodivu obě varianty.

Závěrečné hodnocení

Předložená disertační práci navrhuji k obhajobě, předběžně navrhuji její hodnocení známkou C.

V Brně dne 29. února 2008

Prof. PhDr. Petr Mareš, CSc.
Katedra sociologie
Fakulta sociálních studií
Masarykova univerzita

---

³ Mimochodem, u jména tohoto autora chybí na straně 100 odkaz – vřočení odkazující na dílo v seznamu literatury.